

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 2

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Правова держава та демократичне суспільство:
фактори розвитку та взаємодії”
м. Київ, МАУП, 14 квітня 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 30.03.16)*

Редакційна колегія:

*М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Л. Головка, д-р іст. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 2: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Правова держава
та демократичне суспільство: фактори розвитку та взаємодії”, 14 квітня
2016 р. / редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 448 с. : іл. — Бі-
бліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Бондаренко Е. В. Некоторые аспекты совершенствования прокурорского надзора за соблюдением законов подразделениями МВД Украины.....	287
Босак О. С. Агресія як соціальний феномен	290
Воронецька І. Я. Діяльність органів опіки та піклування, пов'язана із захистом прав повнолітніх осіб, які за станом здоров'я потребують допомоги	293
Гатіатуліна О. В. Міжнародний досвід щодо запобігання і протидії корупції.....	295
Дацько М. В. Actio popularis та ефективність місцевої влади	298
Демченко Д. А. Інформаційне право як соціальний феномен та його місце і роль в системі правових засад становлення української державності	391
Денисенко М. М. Зарубіжний досвід нормативного регулювання негласних слідчих (розшукових) дій	294
Дідовець О. М. Питання можливості звернення стягнення на активи, відчужені у процесі сек'юритизації, у разі банкрутства ініціатора сек'юритизації.....	307
Живцов В. О. Методичні підходи до формування зовнішньоекономічного механізму інтеграції України у світову економіку.....	310
Жубрид С. М. Інтерактивні технології сучасного уроку в початковій школі.....	315
Зайцева В. О. Адміністративно-правові аспекти регулювання збереження та реставрації пам'яток монументального живопису.....	318
Заросило В. В. Окремі аспекти щодо проведення масових заходів	322
Зубов М. В. Теоретичний аналіз дефініції “безвісно відсутня особа”	324
Каменева Н. В. Адаптація законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля.....	326
Кірюхова Н. С. Основні характеристики нотаріального процесу в Україні.....	329
Кривоберець М. М. Сучасні аспекти та особливості функціонування ринку туристичних послуг.....	331
Ладнюк М. О. Політична участь як елемент інституалізації місцевого самоврядування.....	334
Лісовська Ю. П. Адміністративне управління національними інформаційними ресурсами.....	336

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Сучасний етап економічного розвитку характеризується активізацією участі України в глобальних світогосподарських процесах, в результаті яких все більше поглиблюються економічні зв'язки України з багатьма країнами в різних регіонах світу, у т. ч. в рамках інтеграційних процесів. Але недосконалість зовнішньої та внутрішньої політики України зумовили втрату ряду її позицій за деякими напрямками зовнішньоекономічної діяльності і певні можливості ввійти до світового господарства у якості рівноправного партнера. Тому для України актуальними залишається необхідність розробки теоретичних і науково-практичних рекомендацій, спрямованих на активізацію та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та входження України до світового економічного простору з використанням переваг міжнародної економічної інтеграції.

В Україні реалізація цілей зовнішньоекономічної політики визначила проведення змішаної стратегії розвитку — побудови експортоорієнтованої і імпортозаміщуючої моделі економіки, що дозволяє зберегти національний господарський комплекс, сформувати внутрішній ринок, нарощувати високотехнологічне виробництво, створювати експортовані кластери, розширювати експорт, раціоналізувати імпортні потоки, здійснювати виборче й контрольоване входження підприємств у світовий ринок.

Це обумовлено тим, що для країни недоцільний розвиток шляхом тільки або експортоорієнтованого, або імпортозаміщуючого виробництва.

Розвиток в Україні експортоорієнтованої моделі диктується, по-перше, особливостями спеціалізації на виробництві готової продукції за широким колом галузей, обсяги якого перевищують за своїм потенціалом внутрішній ринок України; по-друге, необхідністю за рахунок експортних поставок придбання імпортних товарів для забезпечення потреб національної економіки, у тому числі сировинних і енергетичних ресурсів; по-третє, випереджальним розвитком зовнішнього ринку в порівнянні із внутрішнім, внаслідок чого зовнішній ринок і, отже, експорт перетворюються в основний інструмент поліпшення динаміки кількісних показників і якісного розвитку країни (підвищення частки експорту у ВВП, ріст валютних надходжень, збільшення заробітної плати, прибутку, розмірів інвестування; технологічної й інноваційної модернізації виробництва, зайнятості, податкових надходжень; розвиток освіти, науки, медицини); по-четверте, підвищенням значущості експорту послуг, капіталів, трудових ресурсів, формуванням інфраструктури, товаровиробничої і рекламно-маркетингової мережі закордоном [1].

Необхідність розвитку в Україні моделі імпортозаміщуючого виробництва обумовлена наступними цілями:

- 1) забезпечення захисту національних галузей від іноземної конкуренції;
- 2) розширення виробництва товарів, які імпортуються з метою зміни структури пропозиції та переорієнтації споживачів на більш дешеву вітчизняну продукцію, що супроводжується зниженням відносних цін імпорту;

- 3) створення преференційного режиму для імпорту певного кола товарів;
- 4) протидія дискримінаційним заходам інших держав;
- 5) поступове нарощування експорту товарів, що заміщують імпорт;
- 6) формування експортоорієнтованих кластерних виробництв, що включають у свій склад власну базу допоміжних імпортозаміщуючих підприємств;
- 7) раціоналізація й скорочення ввозу, споживання імпортних товарів унаслідок впровадження високих технологій, які дозволяють підвищити ресурсозбереження, знизити матеріало- і енергоємність продукції, сприяють модернізації виробництва тощо;
- 8) заміщення ввозу товарів імпортом технологій;
- 9) збільшення податкових надходжень у бюджет;
- 10) підвищення завантаження виробничих потужностей і поліпшення ситуації на ринку праці.

В Україні визначення стратегії сполучення експортоорієнтованого й імпортозаміщуючого розвитку пояснюється тим, що розвиток економіки за імпортозаміщуючою моделлю виправдано в період індустріалізації, коли країни, вирішуючи завдання нарощування розвитку, одержують можливість використати світовий досвід для технологічної реконструкції національного виробництва. Однак надалі проведення переважно політики імпортозаміщення, що орієнтує виробника головним чином на внутрішній попит, як свідчить світовий досвід, супроводжується погіршенням основних макроекономічних показників (зниження ВВП, ефективності інвестицій, ріст інфляції), скороченням обсягів промислового експорту, зниженням конкурентоспроможності ресурсів і товарів. У зв'язку із цим у перспективі імпортозаміщуюча політика повинна містити націленість на розвиток експорту імпортозаміщуючої продукції й вихід на зовнішні ринки, що здатно стимулювати економічний ріст, зміцнити платіжний баланс, національну валюту.

Це обумовлює правомірність поєднання розумної імпортозаміщуючої та експортоорієнтованої політики, для того, щоб, скорочуючи імпорт промислових товарів широкого вжитку й розширюючи внутрішнє виробництво, паралельно за рахунок міжнародної виробничої кооперації розширювався як експорт імпортозаміщуючої продукції у вигляді напівфабрикатів, деталей, вузлів тощо, так і імпорт технологій, сировини, устаткування, необхідних для розвитку вітчизняної промисловості й виробництва конкурентоспроможної продукції.

Розвиток експортного потенціалу як передумови стабілізації економічного росту на базі виділення експортоорієнтованих галузей, продукція яких затребувана світовим ринком і які мають доступ до світових ресурсів, підвищення конкурентоспроможності даної частини реального сектора економіки й сфери послуг, що обумовлено специфікою сформованої структури національної економіки держави, орієнтацією на вивіз готової продукції, ввіз сировини й комплектуючих виробів у зв'язку з відсутністю своїх природних ресурсів і залежністю від зовнішніх енергетичних і сировинних носіїв.

Експортоорієнтованими галузями української промисловості є машинобудування, металургія, хімічна й вугільна промисловості. Експортоорієнтований кластерний характер мають машинобудівна й хімічна галузі, на базі яких можливе створення національних транснаціональних корпорацій, установа довгострокових господарських відносин із ТНК (через міжнародну виробничу кооперацію, створення спільних підприємницьких структур тощо).

Однак останнім часом виникла проблема в розширенні інтернаціоналізації діяльності підприємств цих галузей за межі безпосереднього виробництва, впроваджен-

ні в сферу міжнародного обігу. Цього можливо досягти шляхом створення даними підприємствами власної закордонної мережі підприємств, торговельних представництв, що дозволить їм разом із експортом товарів безпосередньо з України розширити експорт за рахунок реалізації продукції закордонних філій на внутрішніх ринках даних країн.

Формування нової моделі організаційно-економічного механізму державного регулювання, орієнтованої головним чином на зовнішньоекономічний сектор і заснованої на формах і методах державного, міжурядового й наднаціонального регулювання досягається, насамперед, за допомогою того, що національні органи управління, реалізуючи незалежну зовнішньоекономічну політику, націлену на захист внутрішніх інтересів, ухвалюють рішення щодо проблем участі в розвитку різноманітних форм міжнародних економічних відносин. При цьому заходи, затверджувані на урядовому рівні, координуються й погоджуються з документами й заходами (конвенції, резолюції, угоди, процедури, рекомендації тощо) інших країн, наднаціональних органів і міжнародних економічних організацій. А також унаслідок входження до міжнародних економічних організацій.

Це дозволить створити механізм адаптації для входження України та її підприємницьких структур через інтеграцію в міжнародні економічні відносини, визначити місце держави в механізмі регулювання, пристосуватися до процесів глобалізації.

Перехід до ринкової економіки в Україні зумовив зняття обмежень на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. З огляду на лібералізацію міжнародних економічних відносин для українських підприємств вперше відкрилися новітні підходи у врегулюванні організації інтеграційних процесів, а для держави — необхідність розробки і пошуку наукових засад організації процесу виходу у світове співтовариство. Країна має достатні продуктивні сили, щоб трансформуватися в господарську систему ринкового типу, але для цього важливо розглянути і визначити становлення регулюючих факторів організації виходу у світове співтовариство.

Реформування зовнішньоекономічної діяльності відбувається через:

- ліквідацію монополії держави на зовнішню торгівлю і перехід до економічних методів її регулювання;
- забезпечення поетапної конвертації національної валюти;
- зближення структури внутрішніх і світових цін, послідовне зниження ставок експортного та імпортного тарифу;
- підтримку експорту і розширення ринків збуту вітчизняної продукції.

Важливе значення в формуванні зовнішньоекономічного механізму інтеграції України у світову економіку та міжнародний ринок має ресурсний потенціал як основа для розвитку експортного потенціалу країни, використання накопичених можливостей і досвіду в перехідний період та регулюючого механізму подальшого розвитку і формування інфраструктур від регіонів до країни в цілому[3].

Зовнішньоекономічну діяльність підприємств ототожнюють, передусім, зі здійсненням експортних та імпорتنих торговельних операцій. На такі операції припадає майже 80 % усіх здійснюваних у зовнішньоекономічній діяльності операцій.

Зростання валютних надходжень значною мірою визначається збільшенням частки вітчизняної експортної продукції. Відповідно потенційно зростатиме національний дохід держави. За нинішньої економічної ситуації ця діяльність, яку здійснює держава та суб'єкти господарювання, дає змогу поліпшити їх фінансовий стан.

При визначенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання застосовується системний підхід, який надає можливість здійснити комплексний аналіз будь-якого виду зовнішньоекономічної операції. Для прове-

дення економічного аналізу потрібно обрати критерій ефективності. Критерій — це головна ознака, що відрізняє його від інших класифікаційних одиниць. На основі такої ознаки здійснюється кількісна оцінка ефективності виробництва. Згідно з цим визначенням обраний критерій має відповідати принципам побудови показників ефективності, а також всебічно відтворювати її економічну сутність.

Показники економічної ефективності поділяють на:

- 1) показники ефекту, що визначаються як абсолютні значення і відтворюються в грошових одиницях як різниця між результатами діяльності та витратами на її здійснення;
- 2) показники ефективності, що визначаються як співвідношення прибутку від діяльності підприємства або підприємницьких структур до витрат на її здійснення і відтворюються відносними величинами: відсотками, частками одиниці.

Розрахунок показників ефективності вимагає дотримання наступних принципових методологічних положень:

- 1) принципу всебічного врахування всіх складових елементів витрат і результатів, який припускає якісну класифікацію і відтворення відповідних показників у документах оперативного, статистичного і бухгалтерського обліку;
- 2) принципу зведення витрат і результатів для зіставлення, який показує, що показники, які порівнюються, повинні відтворюватися однаковими кількісними одиницями і носити антонімічний характер в економічному розумінні. При конструюванні показника ефективності чисельник і знаменник останнього мають виключати можливе дублювання складових елементів;
- 3) принципу зведення різнотермінових витрат і результатів до одного моменту часу за допомогою дисконтування;
- 4) принципу зіставлення з базовим варіантом, що відтворює сутність застосування показників ефективності для здійснення економічного аналізу, який проводять не тільки з метою опису поточного стану діяльності суб'єкта господарювання, а й з метою опрацювання пропозицій щодо поліпшення економічної ситуації, яка склалася в періоді, що аналізується.

Здійснюваний економічний аналіз полягає у вивченні поточного стану суб'єктів господарювання галузі зовнішньоекономічної діяльності, його відхилень від запланованого рівня і виявленні факторів, що спричинили ці відхилення. Він є базою для прийняття управлінських рішень, тому має за мету:

- 1) оцінити діяльність суб'єкта господарювання та його підрозділів;
- 2) виявити можливі резерви;
- 3) сформулювати проблему, яку слід вирішити.

Під час організації аналізу слід вирішити питання методологічного характеру:

- 1) обрати мету і визначити задачі аналізу;
- 2) визначити час і послідовність методики його проведення;
- 3) визначити джерела інформації та її вірогідність;
- 4) обрати методику здійснення аналізу;
- 5) визначити конкретних осіб і служби, що відповідають за аналіз.

Однією з найважливіших особливостей аналізу є його тривалість у часі. Від цього залежить перелік етапів аналізу і послідовність його проведення. Визначення оптимального співвідношення між терміном проведення і глибиною аналізу — не менш важлива проблема. Одним зі шляхів розв'язання проблемної ситуації є системний підхід.

Економічний аналіз здійснюється таким чином: він починається з найвищого рівня управління або узагальненого показника, далі визначається коло факторів, які

впливають на важливі складові, а наприкінці обираються показники, за допомогою яких здійснюється економічний аналіз [2].

Методику аналізу застосовують залежно від мети аналізу; наявності інформації; часу проведення аналізу.

Складність і різноманітність методик залежить від рівня управління: чим нижчий за ієрархією рівень управління, тим більш спрощені проблеми і методика аналізу, і навпаки, чим вищий рівень управління, тим складніші виникають проблеми, які, відповідно, потребують застосування найбільш досконалої методики аналізу.

Вирішення останнього протиріччя знаходять у розробці факторної моделі, яка являє собою органічно узгоджену систему узагальнених, проміжних і похідних показників, що характеризують функціональну сферу аналізу і взаємозв'язок між ними.

Розробка факторної моделі здійснюється послідовно від узагальненого показника через проміжні до похідних, які відтворюють особливості технології та організації виробництва, конструкції виробів, умов матеріально-технічного постачання тощо. Розробка факторної моделі починається із встановлення узагальненого показника (вибору критерію ефективності певного виду діяльності). Після встановлення узагальненого показника дослідник-аналітик розглядає складові 1-го рівня розчленування. До складових узагальненого показника відносять проміжні показники, що увійшли до формули його розрахунку. Мета проведення аналізу визначає склад проміжних показників. Потім за кожним складовим показником 1-го рівня розчленування розглядають формулу розрахунку залежно від мети аналізу і встановлюють проміжні показники 2-го рівня розчленування. Після таких дій вони оцінюються з точки зору своєї належності до показників, що відтворюють техніко-технологічний рівень і можливості їх подальшого розчленування. Повторивши процедуру розчленування узагальненого показника за складовими показниками 2-го рівня, дослідник-аналітик досягає 3-го рівня, а далі, згідно із формулами розрахунку, — похідних показників.

Глибина розчленування обмежується, з одного боку, можливістю подальшого розчленування показників та особливостями похідних показників, а, з іншого боку, визначається метою аналізу.

Після розробки факторної моделі слід проаналізувати похідні показники, на базі яких і здійснюється моделювання.

Висновки. Таким чином, при визначенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання необхідно використати системний підхід, який надає можливість здійснити комплексний аналіз будь-якого виду зовнішньоекономічної операції.

Джерела

1. Власюк В. Є. Основні задачі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків на етапі трансформації економіки України у систему ринкових відносин / В. Є. Власюк. — Донецьк: ІЕП НАН України, — 1999. — 72 с.
2. Драбик І. Роль і місце діяльності з досліджень і розвитку в зовнішньоекономічних стратегіях підприємств / І. Драбик // Вісник Національного університету "Львів. політехніка". — 2010. — № 683. — С. 258–263. — (Проблеми економіки та управління).
3. Косенко С. В. Теоретичні положення стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств: визначення та класифікація / С. В. Косенко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики.: сб. науч. тр. — Харків. — 2011. — № 3. — С. 117–128.